

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040 ten name van BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES Telefoon 2424.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Het vierde formulier van eenigheid, 25 (slot). — Uit de Schrift: De zwaarste ambtsverrichting (Matth. 18:3). — Kerkelijk leven: Zelfstandig optreden in de politiek? 7; De zeezeplek; Jaarboek Gereform. Kerken; Almanak F.Q.I.; Candidaats-examen. — Opv. en Onderwijs: S.S.R. en de grondslag der drie formulieren, 6 (slot). — Uit het Pol. en Soc. leven: Groen van Prinsterer en „samenwerking“. — Pop. Wet. Schetsen: Om het hart der Reformatie, 14; Zend. en Evang.: Verslag van een reis naar Soemba. — Stemmen uit onze Kerken. — Lit. en Kunst: De trouw der kleinen luyden. — Boekbespreking: De cirkel gebroken. — Groninger Brieven. — Persooschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Het vierde formulier van eenigheid. 25 (slot)

We kunnen nu verder zeer kort zijn. Dit artikel zal ons laatste zijn. Er ware over wat nog rest veel te zeggen, maar we hebben de ons gestelde grens reeds enigszins overschreden, en willen andere artikelen laten verschijnen. Daarom nu nog slechts dit. Het vierde formulier vervolgt:

„Daarom dankt en looft de kerk den Heere voor zijn vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Hij ons en onzen kinderen bewezen heeft“.

Ieder bemerkt aanstonds, dat hier een aanhaling gegeven wordt uit het dankgebed na den doop. Een passage, waarover, althans bij ons, ieder het eens is. Prof. Greijdanus heeft erop gewezen, dat dit dankgebed door de kerk in alle eeuwen gebeden worden kan. En dit niet alleen. Hij voegde er aan toe, dat zij, zoo vaak zij deze woorden op de lippen neemt, telkens dankt voor een voorrecht, dat de kerk van gister had, en die van heden heeft, en die van morgen hebben zal. In deze woorden dankt de kerk den Heere voor wat in het begin van het formulier genoemd is als inhoud der van ZIJN kant gedane belofte.

In alle verbonden evenwel zijn twee deelen begrepen (de liturgie van de Palts, 1567, Daniël III, 124; naech dem aber in einnem jeden Bund, beide theil sich verpflichten, so verheissen auch wir Gott dem Vater, Sohn und H. Geist). Die twee deelen behooren bij elkaar; waarom dan ook die belofte niet kracht-dadig tot zaligheid wordt, indien de eisch wordt verworpen (hetgeen intusschen nooit geschiedt, dan in en door en met de verwerping van Gods belofte). Indien wij dus van ONZEN kant aan God den Vader, den Zoon, den Geest niet beloven („verheissen“) zal die belofte, die de kerk als een „schenking“ aanmerkt, hetgeen zij terecht doet, ook niet kracht-dadig zijn tot zaligheid. Wat het 4e formulier van het sacrament (de verzegelde belofte) zegt, dat zeggen wij ook van de belofte zelf: zonder geloof brengt ze geen NUT.

Even ongeoorloofd nu als het is, dat men in de lezing van het eerste, dogmatische, deel van het formulier belofte van eisch zou scheiden, even ongeoorloofd is het, het dankgebed, waarin de kerk dankt voor wat God in de bediening van Christus' heil aan de kerk „geschenken“ heeft, zou losmaken van hetgeen tevoren gezegd is omtrent de onlosmakelijke eenheid van belofte en bevel.

Het is zoo jammer, dat men zoo dikwijls bij de herinnering aan wat de H. Geest doet, alleen maar oog heeft voor wat Hij in de individuen doet ter „toepassing“ van wat Christus „verworven“ heeft. Maar

we hebben er reeds aan herinnerd, dat de oude theologen het werk van den H. Geest breeder hebben gezien. Als de prediking tot de kerk komt, dan komt tot haar de H. Geest. Als de kinderen ter schole gaan in de catechisatie, dan gaan ze ter schole bij den H. Geest (Ursinus). En voor die heils- en openbaringshistorische werking van den H. Geest dankt de kerk nu, bij voorbaat reeds insluitende alle kinderen ook van later eeuw. Een andere uitlegging is niet mogelijk, wil men althans aan de formulieren en de confessie getrouw zijn. Want het doopsformulier (om nu maar te zwijgen van den catechismus) zegt, dat God ons zijn Verbond (d.w.z. de beloften) verzegelt; en als het dankgebed na den doop dus na de bekende woorden, hierboven bedoeld, zegt: „..... en ons dit met den heiligen doop bezegelt en bekrachtigt“, dan MOET het woordje „DIT“ slaan op wat beloofd is, en alzoo „geschenken“ is. Anders zou het formulier zichzelf weerspreken.

Het is dan ook geen wonder, maar ligt in de zoeven getrokken lijn, dat in een verwant dankgebed, n.l. uit het boek van Th. Hugues, die van liturgie van de Palts afhankelijk is (Daniël, a.w. 130) de kerk aldus dankt: „..... dat Gij ons en onzen kinderen in Uw lieven Zoon Jezus Christus alle onze zonden vergeven en ons door Uw Heiligen Geest tot lidmaten van ZIJN LICHAAM en tot kinderen van UW HUIS aangenomen hebt, en dit alles ons met den heiligen doop hebt bezegeld en bekrachtigd (Daniël 134)“. Ook de verdere tekst van dit dankgebed herinnert doorlopend aan het ons bekende dankgebed. Bij dit voor den KINDER-doop gebruikte dankgebed uit het boek van Hugues ontbreekt elke bewering van de wedergeboorte van het kind. Maar als hetzelfde boek een formulier bevat voor den doop van een VOLWASSENE, ja, DAN staat er in het dankgebed (na den doop): „Geef onzen nieuwen broeder (zuster) Uw Heiligen Geest, opdat hij (zij), DIE NU WEDERGEBOREN en door onzen Heere Jezus Christus tot erfgenaam van de eeuwige zaligheid gemaakt is, ook eeuwig uw dienaar moge blijven..... etc.“, (137/8).

Maar het vierde formulier der synodocratische gemeenschap laat ons geen twijfel over, dat ZIJ de dingen anders ziet. Ze ligt nog steeds in de lijn van het Praeadvies. Zij begint de herinnering aan de besproken woorden uit het dankgebed met de beteekenisvolle uitdrukking „DAAROM“.

Daarom. Waarom? Om de tevoren aangehaalde realiteit, dat de doop beteekent de afwassing der zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus. Prof. Veenhof, in zijn door ons gepubliceerde „Open Brief“ (zie vorig artikel) heeft aangetoond, dat dit in DEZEN kring niet anders kan beteekenen dan hetgeen ligt in het verlengde van het „nog volkomen onaangetast in de Acta staande synodale besluit“, „dat wie weigert te gelooven, dat de sacramenten aanwezig geloof verzegelen, in strijd komt met de belijdenis“.

Derhalve: het FORMULIER VAN DEN DOOP zegt: Dit verzegelt en bekrachtigt Gij. Dit. Wat? Het verbond, de belofte, de schenking, die rechtsgeldige belofte is.

Maar het synodocratische formulier zegt: DIT verzegelt en bekrachtigt Gij. Dit. Wat? De inwendige, aanwezige genade.

We constateeren dus, dat het woordje „DAAROM“ in dit nieuwe stuk nog steeds hetzelfde „daarom“ is, als in 1905 geponereerd werd, toen daar op de bekende wijze geredeneerd werd (vgl. Praeadvies): „schenken“ werd ook daar geïnterpreteerd als: doordringen tot het binnenste van het hart als acte van den H. Geest, die geschied was.

Wordt dus hier, bij verwijdering van het deksel, dat op de kerkelijke aangezichten gelegd werd, open-

baar, welk verschil er is tusschen de klassieke en de gedeformeerde theologie, dan kunnen ons verder de slotopmerkingen maar matig meer interesseeren. Wat daar verder gezegd wordt, is repetitie van woorden, die ieder onderschrijven kan, al moet erbij gezegd worden, dat de „interpretatie“ ter eener zijde zal afwijken van die ter anderder zijde. We denken aan wat er staat over de „waarheid“ van het sacrament. De synodale commissie, die met den vroegeren candidaat Schilder „gehandeld“ heeft toonde, deze woorden niet te verstaan, toen zij zeide, dat een sacrament, zou het WAARLIJK sacrament zijn, inwendige aanwezige genade moest verzegelen. We hebben destijds over deze uitdrukking breed geschreven, en zwijgen er verder over.

Zoo zwijgen we ook over de beroemde „refutatie“, die slechts een kinderhand vult. In artikel 194 der Acta van Utrecht 1946 lezen we, dat dr Kraan, mede namens dr Hoek, zich voldaan verklaard heeft, en het nieuwe product tenslotte aanvaard heeft, omdat er een „refutatie“ (weerlegging, afwijzing van ketterische meening) in opgenomen was.

Men spitst de ooren. Wat zou het wezen? De troost is zoo schraal als de oogst mager is. De geruststellende refutatie, die dr Kraan c.s. deed heen-stappen over hun dogmatische bedenkingen (aan de ethische kwamen ze niet toe), komt hierop neer, dat de synode afwees elke opvatting, die in de leer des verbonds niet tot haar recht laat komen de verkiezing Gods en de kracht-dadige werking van den H. Geest en die de verbondsbeforte laat opgaan in een voorwaardelijke toezegging.

Men hebbe zijn „refutatie“. Onze gereformeerden kunnen ze aanstonds onderschrijven. Want er is er geen een zoo dwaas, om aan de hier afgewezen verwaarloozing zich schuldig te verklaren of te maken; en er is ook niet een, die het in zijn hoofd haalt de verbondsbeforte te laten opgaan in een voorwaardelijke toezegging. Zulke nonsens halen alleen individualisten zich in het hoofd, en de in dezen theoretisch-impotenten, die erkenning van het aan de GEMEENSCHAP toekomende Geesteswerk „verbondscollectivisme“ noemen.

Conclusie: dit vierde formulier aanvaardt we nooit. En — men wist dit natuurlijk zeer wel, toen men het opstelde, en ons inviteerde tot een samenspreking.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

DE ZWAARSTE AMBTSVERRICHTING.

Zoo gij u niet bekeert en wordt als de kinderkens... Matth. 18:3.

Men heeft van Christus' woord, over dat worden als de kinderen, heel veel gemaakt dat het niet wezen wil. In de protestantsche, maar ook in de roomsche kerk. Bij de franciscanen en niet minder bij de dominicanen. Bij mystieken, ook bij cultuurfilosofen. En onder die allen zijn er velen geweest, die hierin met elkander samenkwamen: ze dachten dat Christus' woord den naieven mensch tot ideaalbeeld nam. De naieve mensch, die van een ambtelijke zelfconcentratie, van een doelmatige zelfbesnijding, van een krampachtige zelftucht niet weet, maar die gewoonweg zich laat gaan, zonder dat het woord den onaangename hijsmaak heeft van: zijn passies maar laten gaan.

Men heeft 't wel nimmer zoóver kunnen brengen, dat men van dezen naieven mensch een immer passend beeld vermocht te ontwerpen. Een auteur als

Peter Wust moet wel tusschen primaire en secundaire naïveteit onderscheiden; de eerste is aan de ascetische zelfconcentratie nog niet toegekomen, de tweede kwam er al overheen.

Maar hoe dit zij: de ambtelijke en elk oogeblik zich continueerende zelfucht van den „van boven af“ verordineerde, die ook weer „van boven af“ bekwaamd zich weet, en dus de permanente praesentie van de wet en van den Geest Gods in bewuste zelfbinding noodig heeft in en tot een concrete doelstelling in elk oogenblik van zijn geschiedenis, dit werd vergeten, ja, verworpen.

Als de kinderen zijn, — de naïveteit!
Maar men vergist zich in zulke weergave van Christus' woord. Het is gemakkelijk, een kind te zijn, doch o zoo zwaar is het, ALS een kind te WORDEN. Daarom staat er ook iets in den tekst, dat voorafgaat. Er staat: zoo gij u niet bekeert. Zoo gij niet rechtsomkeer maakt.

En dat is gezegd tot groote, en tot grootsche menschen. Die de kwestie van hun persoonlijke grootheid en nog-meer-dan-grootheid hadden opgeworpen, met het fatale gevolg, dat zij hun ambt zouden hebben verwaarloosd en deszelfs mandaten niet meer hebben aangehouden.

En tot zulke lieden zegt de Christus nu: gij hebt te WORDEN als de kindkens. Dat vraagt bekeering, zelfucht, zelfkustijding. Zelfsnijding om der wille van het koninkrijk. Maar die bekeering leidt dan niet tot kinderlijkheid (of kindsheid), niet tot secundaire naïveteit (of het verroesten van de remmen die de eerste zich zag aanleggen). Want ze brengt u niet tot het kind-zijn (andermaal), doch tot het als-een-kind-zijn (voor de eerste maal).

Want dit woord van Christus prijst geen ontzinken aan het ambtelijke besef en aan de ambtsgedachte en aan de ambtelijke zelfbepaling aan.

Integendeel: als een volwassene, die zich niet een ander meten kan, wordt als een kind, en dit op bevel, en in bekeering, dan is dat de zwaarste ambtsverrichting. Zwaarder lijdt er geen, dan deze. Zijn loon is dan ook pas groot — in de hemelen. K. S.

KERKELIJK LEVEN

ZELFSTANDIG OPTREDEN IN DE POLITIEK?

VII.

Laat men nu de Dordtsche Leerregels spreken, dan komt er een heel ander geluid tot ons dan dr Diepenhorst ons liet hooren. Wat hij zegt is in feite niet anders, dan een door de kerk veroordeelde meening. Niet, dat die veroordeeling aanstonds gekomen is. Veroordeelingen komen altijd later dan kerkelijke oordeelen. Er moet eerst een conflict zich voordoen, eer het tot een veroordeeling komt.

Ik ben er dan ook zeker van, dat prof. dr I. A. Diepenhorst uit auteurs van gereformeerden naam en ook wel gereformeerden zin genoeg uitspraken vinden kan, die denzelfden kant uitvoeren als hij. We bedoelen met name auteurs uit de eerste dagen na de Reformatie. Over het „natuurlijk licht“, de „ingeschapen Godskennis“, het „boek der natuur“, het andere „boek der consciëntie“ (dat velen ten onrechte altijd vertalen als „geweten“, maar dat soms niets anders is dan het latere duitse „Bewusstsein“) hebben velen hunner warme betoogen ten beste gegeven. Ze hebben geroemd in de „aangeboren ideeën“; geloofd hebben ze aan „algemeene kennis-inhouden“ of „commune noties“, die aan alle menschen eigen waren, en die bij onderscheiden auteurs ook wel in korte stellingen worden geformuleerd, en die op het terrein van „leer“ en „leven“ liggen, om de vaak onjuist uitgewerkte onderscheiding tusschen die beide nu even vol te houden. Bijvoorbeeld: dat God bestaat, dat men ieder het zijne geven moet; sommigen dachten daarbij ook nadrukkelijk aan het bestaan van een persoonlijk God.

Deze oudere auteurs van kort na de Reformatie bleven hier nog zeer voorzichtig; meestal beperken ze zich tot zes of zeven van zulke „commune noties“. Ze waren voorzigtiger dan dr V. Hepp, die in zijn dissertatie sprak van „groepen“ van „centrale waarheden“, die aan alle menschen eigen zouden zijn, en waarvan de zekerheid door den H. Geest met een algemeen(!) inwendig, onwederstaan-de-lijk en onverliesbaar getuigenis-des-H.-Geestes hun zekerheid schonk. Hun: d.w.z. allen menschen.

Dat die oudere theologen van de eerste dagen na de groote Reformatie zoo spraken, behoeft ons niet te verwonderen. Zoals de Afgescheidenen, die een paar eeuwen van kerkelijke verkommering achter den rug hadden, in hun eerste optreden veelszins de schadelijke gevolgen van hun gebrekkigen leergang blijken te ondervinden, zoo hebben ook de eerste wetenschappelijke werkers na den Reformatietijd ongelooflijke moeite gehad, om zich van de scholastiek en haar doodelijke omarming vrij te maken. De Middeleeuwen, die in een bepaald opzicht „duister“ heeten mogen, maar in ander opzicht schitterend waren, zóó, dat we nog dagelijks jaloersch erop

mogen zijn, hadden de geesten stevig in hun ban gehad. Het valt niet mee, van Aristoteles, den grieksch filosoof en rede-verheerlijker, af te komen; of van de door de kerk vertroetelde mystiek der pantheïsten de werkelijke fouten bloot te leggen; en aan de hooggeloopte Rede den scheidbrief te lezen, dien God haar gaf voor het geval dat zij aan Hem den haren zou geroekt hebben. We willen menschen als Alsted, om maar één naam te noemen — er zijn er meer — in dezen niet uit de hoogte, van de „veilige“ positie achter een bureau, veroordeelen.

Maar we mogen dan ook niet vergeten, hoe het met de kerk, d.w.z. met de gemeenschap van belijders, verder is gegaan. Toen de filosofie van Cartesius (1596—1650), den man, die op de jezuiten-catechisatie had kunnen leeren wat gereformeerden op de hunne destijds doceerden, en wat Diepenhorst vandaag aan onze jeugd onderwijst, uit de daar geponeerde „algemeene noties“ en „aangeboren ideeën“ consequenties trok, die straks de onderbouw werden van een door en door valsche filosofie, toen schrok de kerk. Maar ze was te voren al geschrokken van de Remonstranten. De jezuitenleerling Cartesius was nog maar kadet, toen hij te Breda in dienst van Prins Maurits trad (de jezuitenleerling in dienst van den protestant, en in beide door hem ontmoete groepen is er de nawerking van de leer der „aangeboren“, algemeen-menschelijke rede-inzichten). Maar zijn verschijning in Breda valt toch in 1618, en toen begon in Dordrecht de beroemde synode, die te oordeelen kreeg over wat de Remonstranten hadden geleerd ook over den zegen van het natuurlijk licht. En als deze synode, waarin heel de toenmalige orthodoxie, „oecumenisch“ in grootschen stijl, had te oordeelen over wat de Remonstranten tot haar groote ontsteltenis hadden geleerd, toen was het oordeel niet malach. En Cartesius werd er bij voorbaat afgewezen, juist in zijn „onderbouw“. Gemeene gratie? Ja, Dordrecht kent die klanken, en weet ons te zeggen, dat de Remonstranten daaronder het „natuurlijk licht“ verstaan; het zou later aan een dissertatie van dr Prins, onder leiding van dr Hepp, beschoren blijven, te verzekeren, dat de dordtsche vaders de gereformeerden lieten zeggen, wat ze van de Remonstranten constateerden, dat n.l. voor HEN („ipsis“) het natuurlijk licht gemeene gratie is, (III-IV, Verw. d. Dw., paragraaf 5). De REMONSTRANTEN hadden geleerd (en leg daar nu eens naast de verleden week uit Diepenhorst's Handleiding gegeven citaten), dat de natuurlijke mensch de „gemeene gratie“ van het natuurlijk licht, de na den val den mensch gelaten gaven, zóó goed kon gebruiken, dat hij door dat goede gebruik kon verkrijgen meerdere, n.l. evangelische genade.

Zegt Diepenhorst dat?

Neen, neen, neen.

Maar hij zegt wel iets anders. Hij zegt wel, dat de onwedergeborene, de natuurlijke mensch, het natuurlijke licht tot op zekere hoogte goed kan gebruiken. Het was, zoo leert hij, voor feitlijken en zelfs voor LEERSTELLIGEN uitbouw vatbaar, ook zonder bijzondere nieuwe opening. Uitbouw. Leer-stellige uitbouw. Resultaat van dit gebruik? Een bevredigende staats-inrichting; nog al geen kleinigheid. En ook: een niet onverdienstelijke rechts-beschouwing. Evenmin een bagatel. Met als gevolg: een zeker natuur-recht. Rechts-bewustzijn: Bewustzijn. Recht en staat hier dus partieel opgebouwd uit wat algemeen-menschelijk is. DAARIN DUS GEEN ANTITHESE. Zelfs de „algemeene noties“ van Alsted e.a. komen voor den dag bij Diepenhorst: verankerde rechtsbesseffen („ieder het zijne geven“, zei Alsted). „Het bestaan van een levend Al-bestuur-der“ (ook een der „noties“, die Alsted commuun noemt).

Maar de Dordtsche synode trekt nu tegen dit front ten strijde. Ze geeft kerkelijke uitspraken ertegen voor alle faculteiten en levenskringen bruikbaar en te bewaren. Ze ontkent de afwezigheid van de antithese in de regionen van het natuurlijk licht. Zelfs in civiele zaken(!) gebruikt de natuurlijke mensch dit natuurlijk licht, dat niet meer is dan een zeker (aliquid) licht, NIET GOED (III-IV, par. 4). Ook niet in natuurlijke zaken (zelfde plaats). Integendeel, hoe dat licht ook voorts moge zijn, hij bezoezelt het algeheel. Al-geheel (totum). Op een of andere manier? Welneen, op allerlei manieren (variis modis). Dit alles stelt hem voor God zonder verontschuldiging (a.w.). In on-ge-rech-tig-heid houdt hij het ten onder, net zooals Paulus het in Romeinen 1 van de heidenen zegt.

Hier vervalt de idee van een uitbouw in leerstellige vorm. Hier verdwijnt de toepassing in een staats-inrichting. Hier wordt geloofchend de coöperatie („concurrentie“) van natuurlijk licht en genadelijk in den bovenbouw, die evangelisch is insover „rijker“ licht komt schijnen. Hier is de antithese niet een ding, dat pas later optreedt, als men n.l. toekomt aan wat Diepenhorst noemt het „rijkere“ licht, geschonken in het Woord. Want de antithese is er van den aanvang af; ze ligt in het hart. Ze is oorzaak, dat de mensch ALLE licht, niet alleen maar dat „rijkere“(!) maar óók het wettische, en ook het natuurlijke ten-onder-houdt, en geheel bezoezelt. Zoodat elke uit zulke menschen opgebouwde staats-

inrichting, b.v. ook en juist die van de Romeinen (ten onrechte genoemd het volk van het uit gemeene gratie triumfantelijk verkregen „recht“) een monstrueus machtsinstituut van „ongerechtigheid“ wordt. Net zoo goed als het Personalistisch Socialisme van prof. Schermerhorn. Geen plaats is hier gelaten voor wat Diepenhorst toch maar constateert: een gemeenschappelijke grondslag tusschen rechts en links. De antithese is geen afscheidingsmuur in den bovenbouw, die oprijst, of liever gedacht wordt op te rijzen boven de „kelder“-verdieping, waarin rechts en links krachtens „algemeen“-menschelijke gaven van natuurlijk licht nog samenwerken. Integendeel. JUUST in de „KELDER“-verdieping komt de antithese voor den dag: dáár liggen de fundamenteën, en legt men ze.

Wij kunnen het niet anders zien, dan dat Diepenhorst hier de gereformeerde belijdenis verloochent, juist op dat punt, waar de gereformeerde jeugd ze weer broodnoodig met huivering heeft te zien: den opbouw van de staatsinrichting, de constructie van de rechtsleer, en wat dies meer zij. Wij willen geen vrede hebben met een universaliteit, die theologen oproept, tot in schorsing etc. toe, toch de uitspraken van 1942 (ook inzake de „gemeene gratie“) te „handhaven“, terwijl tegelijkertijd de juridische faculteit haar studenten het anders laat zeggen dan de Dordtsche Leerregels. Wij willen geen politieke voorlichting, die in een tijd van Schermerhorn, en van de Partij van den Arbeid, en van het Barthianisme, de antithese wel uitroept (want we moeten vooral Kuyper's klanken niet verliezen), doch die tevens de antithese loochent, daar waar ze haar scherpste tegenstellingen laat zien — aan den geloovige — en waar dus de antithese-léer ze heeft aan te wijzen, met den meesten nadruk en in de horribelste duidelijkheid. Op dat punt waar de belijdenis onze jonge menschen wil leeren schrikken, daar leert Diepenhorst in een officiële handleiding voor A.R. jongerenclubs ze vroolijk zingen, dat het nog al meevalt. Ook Kuyper heeft gesproken van de heidenen, die nog al meevielen; ook van hem is de leer, dat er in de gemeene gratie (niet in de natuur als zoodanig) een PROGRESSIEVE WERKING is („progressief“ is ook van dr Hepp een lievelingsterm).

We hebben van deze dingen rekenschap gegeven — in den organisatorischen weg — in ons rapport, ingediend ter synode, vóór het schisma, dat ze in het leven riep. Zij heeft die rapporten en dus ook het onze achterwege gehouden, ondanks de andersluidende beloften. Toen hebben we na den oorlog in ons blad het laten afdrukken; onze lezers kunnen dus daarnaar verwezen worden. Ook voor het ontvangen van positieve wijziging in dezen.

En nu de A.R. partij langs organisatorischen weg ons een handleiding op tafel legt, waarin deze van de belijdenis afwijkende opvattingen worden gelegd tot grondslag van eigen politieke opbouw in leer-stellige vorm, nu moeten we spreken. We hebben niet voor de grap dat rapport destijds geschreven; we deden dat voor diezelfde jonge menschen, die nu door Dijk en Ridderbos (e.a.) worden gebracht onder de leiding van dr Diepenhorst. En als we deze dingen openlijk zeggen, dan is dat niet on-organisatorisch, maar een positieve dienst aan de A.R. beginselen, en dus ook aan de A.R. Partij, als ze maar hooren wil.

Als evenwel soms kiesverenigingen, die weigeren een spreker te laten optreden, die deze principieele vragen behandelt, wel, om diens invloed te breken, langs organisatorischen weg vergaderingen beleggen om de bezwaren weg te redeneeren, en tevens de jeugd aan dergelijke lei-draden zich laten te gast gaan, dan zijn wij geroepen, te spreken. Omdat de reformatie doorga, en we antwoord geven op den zwaren tijd, waarin we onze jeugd dienen te wapenen tegen een alles overheersende eenheidsbeweging, die tenslotte opkomt uit een „natuur-recht-theorie“ als ook prof. Diepenhorst feitelijk propageert.

NASCHRIFT. Indien in 't Trouw-nummer van 23 Mei j.l. de onder het hoofdtitel geplaatste letters A. I. hetzelfde zijn als A.I., dan neemt daarin dezelfde auteur, tegen wien we eenige weken geleden ons artikelje „De zeere plek“ schreven (het bleef ter drukkerij wachten), het woord over „Kerk en Politiek“ Wij behooren tot diegenen, die probeeren nog wat te redden. Maar dit artikel geeft mij het onprettige gevoel, dat 't toch niet geeft, omdat men niet eens goed luistert.

Schrijver begint met enkele juiste opmerkingen. Maar als hij de kerk een „bezielende“ kracht wil doen oefenen op de christelijke politiek, dan vullen we aan: „bezielen“ kunnen óók de heidenen, „belijden“ alleen de christenen; we willen dus meer dan de rol van bezieler. „Als de dominee van onze kiesverenigingen weg-blijft, gaat het mis“, zegt schr. Maar het gaat vooral mis als hetzij de dominee, hetzij een politicus betoogen houdt, tengevolge waarvan de kiesverenigingen nalaten erop te letten of de belijdenis leeft voor de leiders. En voor de mannen, die ons vertegenwoordigen. In de belijdenis heeft men alle dominees en alle andere leden van kerk en..... kiesvereniging bijeen. Is die belijdenis levend, bij de representanten, dan zal die bezieling van-zelf wel komen.

Dat de kerk de politiek heeft te verstaan naar haar „eigen aard“ is juist. Laat de politiek bedenken, dat óók de kerk haar eigen aard heeft. En dus begrijpen, dat wij kerkelijke vonnissen willen lezen, zooals ze er staan, d.w.z. als uitsluiting uit het rijk der hemelen, als we blijven bij wat de kerk zonde noemt. En als wij dan in de kerk worden uitgesloten, en een oogenblik

later in
we gun
met zulke
creeet ges
bos e.s.
christen-
hierover
is geen
en dus
tegen h
christelij
van k.d.
Dr. Colij
nog m
dat de
gevoerd
Latijn w
was in pl
bij ons h
stoken v
vergader
in het z
zaal tege
verband;
Diepenho
aan de s
partij on
studenten
zien? Ke
schr. W
ginsel
neen.
Politiek
Juist dan
partijfig
En als d
en Belijd
ten“ gev
ook in d
uitsprake
dat terw
veelszins
schen.
hem in d
schreven.
Over t
de auteu
litiek is p
politiek
duizend
drijf ach
die is on
dient zijn
auteur v
„theologi
de politi
recht“).
gemeene-
baan hie
en dus al
't werk.
zwaren t
op-positie
kend het
tegen Co
zuchten;
kwestie.
dankte, d
gang geb
redeneerd
politiek i
aan: uw
De sch
een strijd
de kunst
recht is s
weten. H
blijft wor
Wie dit
heden, w
Vergete d
daar roe
„kunst“ v
gescheide
Het sk
zouden a
recht ont
afdwingl
recht we
waarin z
recht des
Gods nau
argument
En wij
dit bedri
van „del
doen van
Niet ma
tafel zit,
voorlicht
Geloof:
toe te vo
bedoelen;
werken. I
pende we
Maar zeg
ten dage
BEGINSE
worden v
selen (!)
„straffen“
auteur in
wat voor
hebben u
kerk m
politiek
„dood“ d
Zondags?
toch eens